

Planering med el i tankarna

144 renodlade elbilar fanns registrerade i Nacka i slutet av 2016. Om man även räknar med olika typer av hybrider var elbilarna drygt 2000. Det är en liten del av de totalt 44 000 personbilarna i kommunen – men andelen växer snabbt. I planeringen för nya bostäder ingår därför nu att det ska bli lätt att ladda elfordonen.

– När kommunen gör markanvisningar skriver vi in att 20 procent av bostadsparkeringarna ska ha laddplats för elbil, säger miljöplanerare Petter Söderberg. Vilken siffra som är rimlig var förstås svårt att veta – men vi har framför allt tänkt att det vore ett misstag att få mängder av elbilar i framtiden utan att samhället var förberett för att de ska kunna laddas.

Större effektbehov för bostadshus

Nacka Energi, som är elnätbolag för hela kommunen utom Boo, är en viktig part i planeringen för ett

samhälle med mer elfordon. Bolaget har nu ställt inför en stor utmaning.

– Det är extremt svårt att bedöma hur utvecklingen kommer att bli, säger elnätchefen Henrik Svensson, men frågan har ändå blivit central för oss. En stor utbyggnad av laddstationer kommer att få en gigantisk påverkan på effektbehovet. Den innebär en stor förändring av infrastrukturen, och det tar vi givetvis till oss.

Kravet via markanvisningar gäller de områden där kommunal mark ska säljas för bostadsbyggande, men

INNEHÅLL

KONSTEN ATT SKAPA STAD	3
RÖSTER FÖR ETT VACKRARE FISKÅSÅTRA	5
SÅ KAN BOTTENVÅNINGEN FÅ LIV	6
ATT KOMMA FRAM I FRAMTIDEN	8
NYHETER I KORTHET	10

Klassisk arkitektur fick markanvisning

Efter en markanvisningstävling har kommunstyrelsen beslutat att Storstaden Bostad tilldelas mark för att bygga bostäder på "Nya gatans" sydöstra kvarter. Utvärderingen byggde den här gången till 75 procent på en bedömning av gestaltning och till 25 procent på vilket pris kommunen får.

– Förslaget är djärvt och ger Nacka en byggnad med stark egen karaktär. Det är identitetsskapande för platsen, en tydlig markering av att staden börjar här. Det är en klassiskt inspirerad byggnad som samtidigt ger en öppen känsla, säger Mats Gerda, kommunstyrelsens ordförande.

Totalt fanns det nio förslag. Nackabor och andra har haft möjlighet att visa vad man tyckt om förslagen på kommunens webb – något som har väckt ett mycket stort intresse.

www.nacka.se/stadshusområdet
LÄS MER

StadsbyggnadsNytt ges ut av Nacka kommun på uppdrag av stadsbyggnadsdirektör Gunilla Glantz och näringslivsdirektör Anders Börjesson
REDAKTÖR: Jan Johansson, jan.johansson@nacka.se
PRODUKTION: Kommunikationsenheten

Henrik Svensson tror att man kommer att möta samma slags önskemål från fler håll.

– Även när till exempel Atrium Ljungberg bygger på sin mark kommer de säkert att vilja ha tillräckliga möjligheter att ladda elbilar.

Som nätbolag ska Nacka Energi se till att den el som behövs inom deras område kan komma fram till kunderna.

– Lägenheter behöver normalt en effekt på 1 kW för hushållsel. Till en laddplats ska vi klara sex-sju gånger större effekt. Om man slår ut det på en större grupp lägenheter, till exempel ett kvarter, får vi räkna med att effektbehovet per bostad blir två-tre gånger större än idag.

Just nu pågår planering för infrastrukturen till kvarteren vid Nya Gatan.

– För att dimensionera elbehovet där tittar vi på hur mycket som behövs till själva huset, men dessutom på behovet för laddplatser i garaget. Det är det första projekt där vi praktiskt tar höjd för det.

Solpaneler och energilagring

Hur belastningen i verkligheten kommer att bli beror på flera faktorer som

det inte går att ha särskilt bra grepp om ännu. Frågan om elfordonen kommer att slå igenom på allvar är givetvis en. Till det kommer frågan om bilägarna tänker nöja sig med långsam laddning eller vill ha mer effektlukande snabbladningsstationer. Möjligheter att styra laddandet över dygnet är också en viktig faktor.

– Både vi själva och andra behöver mycket mer kunskap om sådant, säger Henrik Svensson.

Kan egenproducerad el, framför allt från solceller, avlasta elnäten?

– Javisst. Om solceller bidrar vid lämpliga tidpunkter skulle det kunna ge en stark påverkan på förbrukningen. Ännu bättre blir det om de kan kombineras med lokal lagring av energi. Det är också viktiga frågor som vi diskuterar idag.

Petter Söderberg håller med:

– Idealet vore att få fram nya hus där solpaneler kan hjälpa till att ladda elbilar. Förhoppningsvis får vi se sådana exempel, men det är inget som ställts som krav hittills när kommunen gör markanvisningar.

Den viktigaste miljöfrågan som elfordonen är ett svar på är klimatet.

Om elen är hållbart producerad bidrar rena elbilar i drift inte alls till växthuseffekten. Men Petter Söderberg framhåller fler fördelar.

– En stor andel elbilar skulle också leda till bättre luft lokalt, mindre utsläpp till dagvattnet och mindre buller.

– Ändå ser vi bra kollektivtrafik som det överlägsna resealternativet. Det går åt mycket energi och material även för att tillverka elfordon och det är alltid ett problem att privatbilar tar upp stora ytor, som förmodligen hade kunnat användas bättre.

NY FÖRDELNINGSTATION OCH BÄTTRE LEDNINGAR

Nacka stad-planeringen ska leda till en fördubbling av antalet bostäder på Sicklaön inom loppet av 15 år. Bara med tanke på det behöver Nacka Energi se till att elnätets kapacitet ökar kraftigt. Därtill kommer behovet för laddstationerna. Så här ser kalkylen för effektbehovet på Sicklaön ut:

- 2017: 82 MW (utan laddstationer)
- 2030: 217 MW (varav laddstationerna står för cirka 30 procent)

En ny fördelningsstation ska byggas och ledningarna ska förstärkas i hela området.

ELDRIFT – TRE MODELLER

- En renodlad elbil har inget avgasrör och bara en motor. Ström till motorn kommer från ett batteri som laddas vid laddstationer. Batteriets kapacitet, och därmed bilens körsträcka per laddning, och brist på laddstationer har varit problem. Men bilar och batterier blir bättre och det pågår en snabb utbyggnad av laddstationer. Det finns bilar som går 40 mil per laddning. De är dyra i inköp, men med tiden kan man få tillbaka pengarna genom låg driftkostnad.
- Laddhybrider har två motorer, en förbränningsmotor och en elmotor. Bat-

teriet kan laddas från elnätet, men det är mindre kraftfullt och körsträckan på el blir betydligt kortare än för de renodlade elbilarna. Förbränningsmotorn går på bensin eller diesel.

- Elhybrider har två motorer som kan driva bilen antingen var för sig eller samtidigt. Bilen använder sin förbränningsmotor för att ladda elmotorns batteri under färd, men också energin vid inbromsningar kan användas för laddning. Batteriet kan inte laddas med el utifrån.

Sven-Ove Axelsson (ec nordic) var en av utställarna på seminariet.

Fixa laddplats!

Det pågår en satsning i Stockholmsregionen för att på kort sikt göra det lättare att ladda elfordon - "fixaladdplats". I februari hölls ett seminarium i Nacka, där framför allt bostadsrättsföreningar fick konkret vägledning om hur de bör gå till väga för att få fram laddstationer i garage eller markparkeringar. Seminariet var, liksom de som hållits i andra kommuner, mycket välbesökt.

I entréhallen visade femton leverantörer av laddstationer också upp sina produkter. Den nya teknik som presenterades kan bland annat hantera risker som att lokala elnät "slår i taket" om många sätter sina elbilar på laddning samtidigt som middagen ska lagas och tvättmaskiner startas.

Nöjda förare

Eva Sunnerstedt har arbetat med ett forskningsprojekt efter en stor nationell upphandling av elbilar. Hon beskrev några erfarenheter när 500 bilar och förare följdes upp:

- "Räckviddsängesten" går snabbt över. Man måste dock planera för att räckvidden blir kortare vintertid, när det behövs energi även till att värma kupén.
- 94% av förarna var nöjda, och skulle rekommendera andra att skaffa elbil.
- Elbilsförarna kör mjukare. Ett skäl är att det lönar sig i form av lägre elförbrukning.
- Förarna uppskattar att miljön inne i bilen blir mycket tystare.
- De som kör elbil privat vill kunna ladda bilen nära hemmet. Man tycker helt enkelt det är bekvämare att snabbt ansluta bilen till ett uttag när man kommer hem än att ta sig till en mack eller annan laddplats.

Om bostadsrättsföreningarna, eller andra fastighetsägare, går vidare med förslagen från seminariet har de möjlighet att få hälften av investeringen betald via statliga Klimatklivet.

Fixa laddplats till flerbostadshus

Skiss till Badgången.

Kranbilsbaletten.

Konsten att skapa stad

En plattform för kreativitet och medskapande

Många är med i arbetet med att skapa stad i Nacka, men bara en person kan kalla sig stads kreatör. Hon heter Katarina Fredrika och har sedan 2013 varit drivkraften i många satsningar om konst och medskapande. Hon lyfter fram "Kolibri" på Kvarnholmen som en favorit hittills, men minst lika viktigt är att kommunen nu har skaffat sig en helhetssyn på frågorna. Eller med Katarina Fredrikas egna ord – en "konceptlogik".

Avsikten med Konsten att skapa stad är att göra stadsutvecklingens alla faser mer innovativa, och kanske även vackra. Arbetsättet växte fram i anslutning till ett brett visionsarbete för Nacka stad, där "nära och nyskapande" till slut blev två honnörord.

Katarina Fredrika har varit den främsta inspiratören och drivkraften bakom arbetsättet. En mängd aktiviteter har sedan mejslats fram, i samverkan med intressenter av mycket skiftande slag – som exempelvis förskolor, hundägare

och boende på Kvarnholmen. Hon deltar själv i många aktiviteter, men anlitar främst andra konstnärer. När aktiviteterna ska påverka något som ska byggas kopplas de till den normala planeringsprocessen, och blir till samarbeten med planarkitekter, trafikplanerare och andra.

Väcker andras kreativitet

Katarina Fredrika framhåller att arbetsättet idag ska ingå i all stadsutveckling – inte hängas på som något extragodis ibland.

– Praktiskt samspelar Konsten att

skapa stad med olika byggaktörer, vare sig det gäller projekt som kommunen bekostar eller som en extern aktör står för. Och de vet att det förväntas av dem att Konsten att skapa stad-insatser ska ingå. Det hör till spelreglerna.

Hennes egen kompetens bygger på att hon samtidigt är konstnär och har en gedigen erfarenhet som coach och organisationsutvecklare. Den kombinationen av ett kreativt sinne och systematiskt tänkande, som säkert är mycket ovanlig, får hon chans att utveckla till fullo.

Varifrån kommer idéerna till olika aktiviteter – hur mycket är de dina egna och andras?
– Jag använder min egen kreativitet främst för att väcka andras. Självklart har jag också egna idéer i huvudet. Men utifrån min tjänst måste jag hålla tillbaka dem, och hellre belysa och kommentera andras idéer. Jag vill inspirera, se till att idéer kan genomföras och att de håller hög kvalitet.

Vad betyder "medskapande" för dig?

– Det är själva nyckeln! Jag tror personligen att det är avgörande för att människor ska må bra att de får vara med och skapa sina egna platser. Och alla är naturligt kreativa! Jag tycker, seriöst, att det är fantastiskt roligt att få vara med om hur människor plötsligt börjar tänka och handla utanför sina invanda mönster. Det gäller både på möten i Stadshuset och ute i samhället.

Ljustrådar, lekplats, badgång, kranbilar...

En insats som många ser idag är Ljustrådarna i skogsbacken mellan Vikdalsvägen och Värmdövägen, alldeles nedanför Nacka stadshus. De tänds när mörkret faller och ska hjälpa besökare att få en bild av framtidens bostadskvarter vid Nya gatan. I mörkret hörs också fågelkvitter, stadsljud och tunnelbanans bullrande ljud. Närmare Värmdövägen står ett exempel på mer konkret och fantasifull gestaltning av hus vid den kommande Nya gatan – fem höga målade fasader i plåt. De kom till 2015 efter workshoppar för allmänheten och arbete i skolklasser.

Kolibri (kollaborativ gestaltning) har varit ett sätt att göra boende på Kvarnholmen delaktiga i att utforma två offentliga platser.

– Det är en av våra bästa insatser hittills, tycker jag. Det beror på att vi fick chans att jobba för att nå varenda människa som bodde på Kvarnholmen 2014. Alla fick verkligen frågan om att vara med och påverka sin omgivning! Vi använde affischer, nyhetsbrev, knackade dörr... Och det var framgångsrikt. 20 procent av dem som då bodde på Kvarnholmen deltog på ett eller annat sätt – det är en hög siffra.

Under sju workshopstillfällen träffade boende i alla åldrar stadsplanerare, en arkitekt och Katarina Fredrika

Ljustrålar vid Nya Gatan och modell till lekplats på Kvarnholmen.

för att ta fram konkreta förslag för platserna. Det modellerades, diskuterades, ritades, klipptes, klistrades och jobbades med plastfigurer i samma skala som arkitekter ofta använder.

– Förslagen har sedan bearbetats av exploitörens landskapsarkitekter, och många har värnat om att resultatet ska bli så likt den modell invånarna tog fram som möjligt. För den ena platsen, en lekplats, ska grunden bli en stor kavel och en bakplåt.

Ett aktuellt projekt går ut på att göra en smal och ganska trist gångväg ner till badplatsen vid Sickla strand till en vacker och spännande badgång. Intresserade Nackabor har kunnat rösta mellan tre förslag, som tagits fram i samarbete med konstnärer. I Fisksätra drivs en större satsning, där invånarna fått rösta om konstnärlig utformning av fyra olika platser (se separat artikel), efter en första sällning av en professionell jury.

Och vad är på gång närmast?

– Vi jobbar på lägereldar där de kommande tunnelbaneentréerna ska ligga,

för att visualisera i det fysiska rummet var man kommer att gå ner. Det blir ett sätt att berätta om utvecklingen av den framtida staden.

Blinda fläckar och konceptlogik

Att konstgreppen ibland väcker debatt är kanske inte så konstigt. Arbetsättet har varit utmanande för en del av kommunens egna medarbetare. Offentligt har bland annat kranbilsbaletten, där dansare och akrobater använde stora byggmaskiner på ett ovanligt sätt, ifrågasatts.

– Det är väl förstäeligt att det blir debatt, tycker jag. Men då känner jag ett starkt stöd från det team vi har bakom oss, med kommunledning och politiker. Konsten att skapa stad förknippas ibland med mig, men jag vill lyfta fram att det är ett resultat av att många människor har fattat modiga beslut. Inte minst vill jag nämna Klara Palmberg-Broryd, som initierade Konsten att skapa stad tillsammans med mig.

Det är bara de som redan bor i Nacka som kan vara med och påverka sin miljö

genom konstprojekten. Men det ska flytta in väldigt många fler när staden växer fram. Vilka möjligheter får de?

– En stad blir aldrig färdig, svarar Katarina Fredrika. För att de som flyttar hit om kanske tio år ska kunna bli medskapande tittar vi nu på hur vi aktivt kan gå in för att skriva in i exploateringsavtal att det ska finnas så kallade blinda fläckar. Där väntar man med planeringen tills man vet vad de som flyttar in vill ha.

Den senaste tiden har Katarina Fredrika ägnat mycket tid åt att skapa en konceptlogik för den helhet Konsten att skapa stad ska vara.

– Jag tycker det behövs en klar koppling mellan olika insatser för att det ska gå att kommunicera begripligt vad vi vill, både internt och utåt. Det är till exempel viktigt att de byggaktörer

Konceptlogik för tydlighet, lugn, effektivitet och glädje

Aktiviteter inom Konsten att skapa stad delas in i fyra typer av aktiviteter, eller växlar:

Växel o) "STJÄRNSTOFF" – Står för utveckling av platsens lyskraft eller ljus. Det handlar om lokala och plats-specifika program som tas fram i samspel med närboende och andra aktörer. Insatsen är en process för att vaska fram platsens själ, karaktär, identitet, platsens DNA. Den kan ge underlag till exempelvis nyskapande arkitektur och gestaltningsprogram.

kommunen möter kan tro på att det finns en modell som fungerar.

Hon menar att den modell med fyra "växlar" man nu har kommit fram till har blivit lyckat.

– Jag tror modellen hjälper folk förstå vilka slags aktiviteter som kan bli bra, och föra oss närmare visionen "nära och nyskapande".

FRÅN PROJEKT TILL KREATIVT TEAM

Nacka fick först projektstöd av statliga Vinnova, som driver och stödjer verksamhet som ska stärka innovationskraften i Sverige till Konsten att skapa stad. Senare har arbetssättet permanentats, och Katarina har gått från att vara projektanställd till att ha en tjänst som stadsarkitekt. När kommunen snart får en ny stadsarkitekt ska de båda bilda ett kreativt team, som stöttar stadsbyggnadsdirektören och alla delar av kommunens verksamhet.

Växel 1) "TOMTEBLOSS" – Lyser upp en kort stund – upp till en vecka. Tillfälliga och kortvariga insatser/aktiviteter som festivaler och evenemang.

Växel 2) "LÄGERELDAR" – Lyser upp och värmer lite längre - från en vecka upp till fem år. Tillfälliga och lite längre insatser/aktiviteter som aktivering av tomma lokaler, pop-up-parker och andra installationer som kan fungera som inspiration eller "oaser i byggkaos"

Växel 3) "LAVA" – Väller fram, lyser upp och värmer, stelnar och blir permanent. Insatser och aktiviteter som leder till en permanent installation av bestående karaktär, som unika attraktiva målpunkter med konstnärlig höjd eller utveckling av offentliga platser genom aktivt medskapande av medborgare.

Röster för ett vackrare Fisksätra

Den 27 mars fick alla som bor i Fisksätra ett röstkort i brevlådan. Dagen därpå öppnade en utställning med förslag till konstnärlig gestaltning av fyra platser i området på biblioteket. Till den 10 april gick det att rösta. De vinnande förslagen ska genomföras, och vara på plats redan i slutet av 2017.

I november 2016 frågade Smart Kreativ Stad, Stena fastigheter och Nacka kommun en rad konstnärer och kreatörer om de var intresserade av att lämna förslag för att försköna Fisksätra. Uppdraget handlar om att göra gångbron, gångtunneln, fontänen och fasaderna i Fisksätra mer tilltalande och öka känslan av trygghet. Satsningen går under namnet Fisksätra Vibes och ingår i Konsten att skapa stad.

Över 200 konstnärer anmälde intresse. De skissade i två månader, ofta i dialog med Fisksätraborna. Åtta kreatörer eller grupper av kreatörer valdes sedan ut, så att två alternativ för varje plats ställdes mot varandra i omröstningen.

Det var mycket jämt i flera av duellerna. Här beskriver konstnärerna bakom två av de vinnande förslagen sina idéer.

[WWW LÄS MER](http://www.nacka.se/fisksatravibes)

FONTÄNEN

Susanne Rolf och Lehna Edwall har tagit fram förslaget "Vår sol", som handlar om att

försköna fontänen i Fisksätra centrum

– Utmaningen har varit att ta fram själva idén. Hur skapar man en plats där det alltid är sol? Vi har velat skapa en mötesplats med ljus och varma färger.

Susanne har bost i Fisksätra och har velat gestalta fontänen utifrån den erfarenheten.

– Det roligaste var när vi kom på själva idén. Vi har föreslagit en heliostat; en spegel som fångar in ljuset och reflekterar det vid fontänen. I dag finns heliostater i Viganella i Italien och Rjukan i Norge.

FASADER

Katarina Löfström har tagit fram förslaget "Fjäll – Fisksätra Glamour", som handlar om att försköna hyreshusfasaderna i Fisksätra.

– Utmaningen har handlat om att arbeta i stor skala med begränsad budget. Jag har velat att förslaget ska förstärka fasaden utan att göra våld på den.

– Det roligaste har varit att förhålla sig till de stora ytorna. Jag har arbetat med vinden och himlen som interaktör, som påverkar hur fasaden glittrar. Ambitionen har varit att konstverket ska vara följsamt mot naturen.

– I mitt förslag finns en möjlighet – vid ett eventuellt framtida önskemål – att förlänga fasaderna. I dag avser utsmyckningen två av tolv fasader.

Illustration: Gotska

Lämpliga platser för lokaler i centrala Nacka och exempelbilder av byggande med levande bottenvåning.

Experttips om hur bottenvåningar kan ge liv åt staden

”Utformningen av bottenvåningarna och gaturummet bidrar i hög grad till hur vi upplever bebyggelsen. Utformningen och innehållet i ögonhöjd är naturligt det vi i första hand uppfattar.

Om bottenvåningen fylls med en verksamhet som befolkas dagtid ökar tryggheten i området och du kan få en aktivitet som bidrar till stadslivet och stadsbilden. Kring huvudstråken är det också önskvärt att lokalisera ett utbud av handel och service som erbjuder ett diversifierat basutbud till området. I bästa fall minskar bilanvändningen om den dagliga handeln kan utföras där du bor, på vägen hem från jobbet mellan busshållplatsen/tunnelbanan och bostaden.”

Så skriver Bo Bergman i en rapport han tagit fram åt Nacka kommun om hur bottenvåningar i nya hus kan användas. Den ska ge vägledning till kommunens arbete med markanvisningar och detaljplanering på västra Sicklaön. Bergman har en klart lämplig bakgrund för uppdraget. Förutom att han varit planchef i Stockholm arbetade han åt Forumägaren Rodamco när utbyggnaden av centrumet planerades och har anlitats för projekt i Sicklaområdet.

Bra närbutiker kan bli bära sig

Det är områdena i centrala Nacka (med Forum, kollektivtrafik, stadspark

och ny tät bebyggelse bland annat vid Vikdalsvägen och en överdäckad del av Värmdöleden) och Planiaområdet (nära Sickla köp kvarter) han haft i tankarna. En stor utmaning är att skapa miljöer med brusande stadsliv kring den del av Värmdövägen som går genom området. Idag är vägen mest ett transportstråk, med stora köpcentrum i bågändarna.

– Ja, det är en utmaning, men inte alls någon ovanlig situation, säger Bo Bergman. Handelsplatserna har tyvärr ofta uppstått av kommersiella skäl och utan någon övergripande tanke om stadsbyggande.

I minst femtio år har massbilism och funktionsseparering styrt hur stadsbilden utvecklats. Nu brottas politiker och planerare på många håll med att vända trenden. När området ska växa och omvandlas är målet ofta den småskaliga blandstaden, där människor gärna vistas vid lugna gator och torg. Då måste också handel i mindre skala kunna leva.

Bo Bergman kan inte peka på något riktigt bra exempel på en lyckad omvandling, men han tror det är möjligt. Från kommunens sida gäller det framför allt att i planprocessen ha en klar bild av vad man vill åstadkomma och att förstå de ekonomiska villkoren.

– Ekonomiska uträkningar visar att mindre dagligvarubutiker faktiskt kan hitta attraktiva lägen bara ett antal hundra meter från stora handelsplatser. Då handlar det förstås inte om Kvantum, men till exempel en mindre Coop- eller ICA-affär. Utbudet blir lite mindre och priserna kanske lite högre, men för en välskött butik kan det

mycket väl finnas tillräckligt underlag.

– Men läget är viktigt. Den här butiken skulle behöva ligga till exempel vid tunnelbanestationen Järla eller vid en annan knutpunkt mitt emellan Forum och Sickla.

Varuleveranser och fläcktar

Bo Bergman har analyserat förutsättningarna mer i detalj för en rad platser i de aktuella områdena. De mest bärkraftiga kallar han ”A-lägen”. Andra platser, som kan vara möjliga för etableringar men där chansen till intäkter för en handlare är sämre, kallas ”B-lägen”.

Hur bör då kommunen planera för att få in verksamheter i bottenvåningarna?

– Om man kategoriskt går in för att planlägga lokaler överallt så kommer de så småningom säkert att fyllas av verksamheter, säger han. Men det blir lite allt möjligt. Säkert en del butiker, men också till exempel kontor.

Bör kommunen i stället planera mer specifikt var olika slags verksamheter ska placeras?

– Ja – åtminstone för större anläggningar som en dagligvarubutik eller ett gym.

För en del verksamheter krävs vissa tekniska och praktiska förutsättningar. Det kan gälla att det måste vara lätt att ta emot varor, att takhöjden ska räcka till, att en fläkt högre upp i byggnader ska kunna ta hand om matos från en restaurang, att trottoaravsnitt ska ha utrymme för uteserveringar och inbjuda till flanerande.

– Men ett problem är att handlare och andra småföretag inte har en sådan framförhållning att de kan vara med under en lång planprocess. Däremot är det klokt att ha en dialog med intresseorganisationer som Svensk Handel.

Till Bo Bergmans rapport hör en ”räknesnurra” om konsekvenser för olika parter i A- respektive B-lägen.

– Den visar att dagligvaruaffären och vissa andra verksamheter i A-läge kan betala vad lokalerna verkligen kostar, men inte småbutikerna runt hörnet. Kommunen ska vara medveten om att förlusterna måste täckas, förmodligen av dem som finns högre upp i huset.

Samlad karta över Nacka stad

”Strukturplan för Nacka stad” är ett dokument som bidrar till att skapa helhetssyn i planeringen av västra Sicklaön. Det handlar om ett levande dokument som ska uppdateras regelbundet.

De största förändringar som beskrivs i den senaste versionen, från slutet av 2016, gäller trafiklösningarna utmed Värmdöleden.

– Man har kommit fram till att Kvarnholmens trafikplats, som ska byggas i anslutning till Svindersviksbron, och Skvaltans trafikplats ska få ramper åt båda håll. Det innebär att trafikplatsen vid Vikdalsvägen kan tas bort. Det kommer att skapa en betydligt säkrare och trevligare miljö för gång- och cykeltrafikanter i området kring Forum och överdäckningen av 222-an, säger översiktsplaneraren Sven Andersson.

– Samtidigt förlängs Skönviksvägen så att den går parallellt med Värmdöleden hela vägen mellan trafikplatserna. Det behövs för att avlasta Griffelvägen.

Den 300 meter långa överdäckningen ska komma till stånd genom att Värmdöleden flyttas permanent ett stycke norrut.

– Det ger stora praktiska fördelar för själva bygget: Man kan börja med att bygga överdäckningen, därefter flytta vägen och sist bygga bussterminalen på den plats där vägen går nu.

En annan stor fråga som tas upp i strukturplanen är att förvandla västra delen av Värmdövägen till en stadsgata, med hus närmare vägen och levande miljöer.

– Det gäller en lång sträcka mellan Forum och affärsområdet i Sickla där det i princip inte händer något idag. Nu arbetar vi för att få nya hus med lokaler i bostadsbyggnaderna. Mest intressanta blir förstås utrymmena kring de nya t-banestationerna. (Läs mer i artikel om levande bostadsbyggnader.)

Hur själva vägområdet ska förändras ska tas upp i ett särskilt stadsbyggnadsprojekt:

– En hel rad aspekter behöver tas upp där: planteringar, hantering av dagvatten, höjdsättning, cykelstråk, med mera.

I strukturplanen har också beskrivningarna av ny bebyggelse i Nacka strand, Planiaområdet och Henriksdal

anpassats till de senaste förslagen. De befinner sig i olika skeden, från färdiga detaljplaner till programförslag.

En nyhet är att ett bostadsområde med uppskattningsvis 500 lägenheter har ritats in vid Gäddviken, där Operans och Dramatens verkstäder nu ligger.

– Deras kontrakt går ut 2021 och Vasakronan, som är fastighetsägare, har tydligt sagt att man vill bygga bostäder där, säger Sven Andersson.

Strukturplanen ska ses som en slags samlad karta över det nya Nacka stad. Den ger en bra överblick och fokuserar på frågor som är gemensamma för hela området. Men den som vill ha en så aktuell och detaljerad bild som möjligt bör hämta informationen om enskilda projekt. Dokumenten finns på nacka.se.

www.nacka.se/strukturplan

Ovan: Panorama över motorvägsdiktet vid Forum idag. Till höger: tidig skiss till utformning av överdäckning (ur rapport om förstudie).

Att komma fram i framtiden

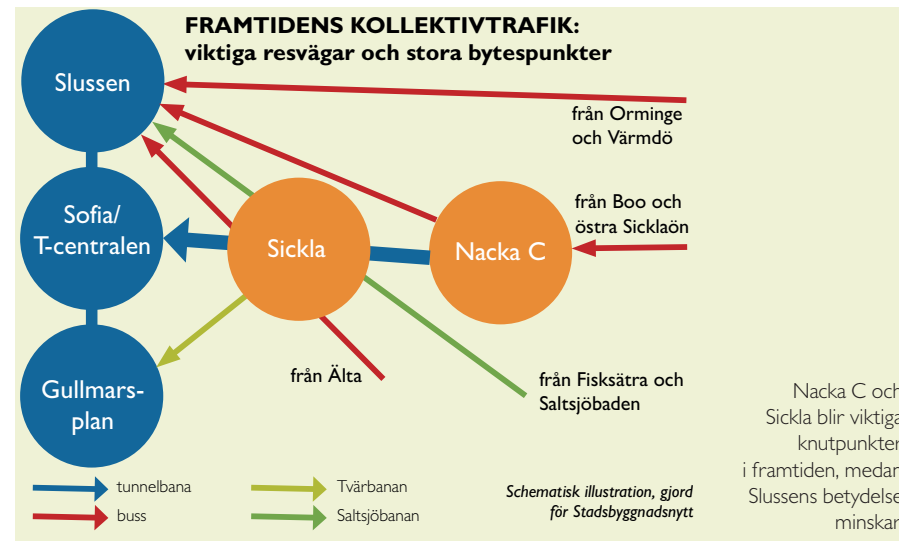
Attraktiva livsmiljöer i hela Nacka är ett av Nacka kommun fyra övergripande mål. En del av förklaringen till målet ser ut att rikta sig särskilt till dem som arbetar med trafikplanering: "Framkomligheten är god".

I det intensiva arbetet med att forma en växande kommun har trafikplanerarna blivit en viktig yrkesgrupp. De finns med i jättestora projekt som tunnelbanenutbyggnaden och planeringen av hur bussterminalen under Värmdöledens överdäckning ska fungera. De ska bidra till samsyn om trafikfrågor i detaljplaneringen. De kan jobba i satsningar om frågor där både förutsättningar och människors vanor behöver förändras – som att fler ska välja cykel.

Spårtrafikens knutpunkter blir grunden

En självklar utmaning är det problem som tusentals människor upplever redan idag: trängseln när många människor vill resa till samma plats på samma tid, särskilt i morgonrusningen vid 7-8-tiden.

En normal vardag pendlar cirka 32 000 personer ut från Nacka för att arbeta. 51 procent reser kollektivt, 32 procent med bil och 10 procent med cykel. (Källa: RVU Stockholms län 2015)

Flera stora satsningar för att bygga ut möjligheterna att resa kollektivt pågår. Men trafikplaneraren Emilie Lindberg betonar att det inte bara är kapaciteten som ska öka. Det framtida nätet väntas också förändra människors resmönster:

- Idag åker nästan alla via Slussen. I framtiden tror vi att de stora resväg-

arna kommer att bli helt annorlunda. Framför allt för de som bor öster om Nacka C (vid Nacka forum) blir buss- och tunnelbanestationen där den nya stora bytestpunkten. Från Älta, Saltsjöbaden och Fisksätra kommer man att fortsätta åka via Sickla till Slussen.

Av de arbetspendlande Nackaborna har de flesta målpunkter i Stockholmsområdet norr om Slussen. 15 procent

ska till söderort. Genom att kliva på nya Blå linjen i Nacka kommer många att vara på rätt spår mot Centralen och vidare till exempelvis Solna eller Kista, eller till Södermalm via Sofia.

- Genom att flytta ut bytestpunkten till Nacka får också fler möjlighet att ta en kort cykeltur till tunnelbanan.

Tunnelbanan klarar mycket folk och slipper vägarnas trafikstockningar under maxtimmen. Ett givet mål i planeringen är att det ska bli attraktivt både för nya Nackabor och många som bilpendlar idag att välja tunnelbanan.

För resenärer från Saltsjöbaden-Fisksätra och utmed Värmdövägen blir Sickla station, där Saltsjöbanan, Tvärbanan och tunnelbanan kommer att mötas, en knutpunkt med många möjligheter. Eftersom många av de nya arbetsplatserna hamnar i Sicklaområdet kan man vänta sig en kraftigt ökad arbetspendling även till Nacka här.

Något som inte är klart än är hur busslinjenätet i kommunen kommer att förändras. Olika idéer utreds och

Tvårbanan och Saltsjöbanan möts vid Sickla station. (Illustration: SL)

testas i förhållande till planerna för hur stadsbebyggelsen kan komma att se ut.

– Som trafikplanerare försöker vi skapa förutsättningar för att få bra framkomlighet och prioritering av busstrafik på de vägar som kan bli viktiga. Det gäller bland annat Värmdövägen.

Minskat bilåkande ett måste

Emilie Lindbergs kollega Renée Klarberg betonar att trafikplanerarnas arbete med prognoser och andra verktyg har förändrats de senaste åren.

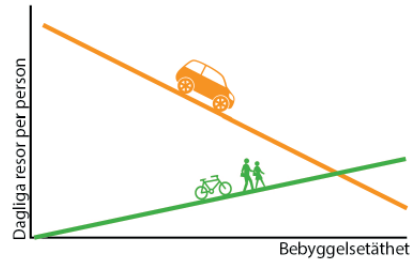

– Traditionellt har man bara räknat upp behovet av till exempel kapacitet på vägarna utifrån antalet invånare och arbetsplatser. Nu jobbar vi med vad vi kallar rimlighetsstyrda prognoser. Det innebär bland annat att vi tar hänsyn till de begränsningar som finns i vägnätet. Och vi ska utgå från ett helhetstänk om hur vägarna ska passa in i den nya stadsstrukturen.

– En slutsats är att det inte kommer att gå att köra bil på samma sätt som idag, eftersom det helt enkelt inte

kommer att finnas utrymme. Vi behöver ju – förutom alla nya byggnader – ytor också för park, lek, samvaro och mycket annat!

Riktningen är tydlig: Planeringen måste gå ut på att människor ska åka mer kollektivt, cykla, gå och gärna även resa på andra tider än de som skapar störst trängsel idag.

Det finns ett tydligt samband mellan bebyggelsestäthet och behovet av daglig användning av bil. Illustration ur framkomlighetsstrategin.

Enligt framkomlighetsstrategin är den här utvecklingen helt realistisk, eftersom avstånden mellan bostäder, butiker, arbetsplatser, förskolor, kulturutbud och mycket annat i den nya tätastaden kommer att vara små. Det minskar behovet av resande i

VIKTIGA STRATEGIER

I strategidokumentet **Framkomlighet i Nacka** pekas fem verktyg som kommunen ska använda ut: STYRA, KOMMUNICERA, TRIMMA, BYGGA och SAMORDNA. För övergripande planering och stora projekt är samarbete inom regionen också en viktig kugge. Ett övergripande mål är att skapa tätare stadsmiljöer med närhet till det mesta, där framkomligheten i trafiksystemet är förutsebar och pålitlig.

vardagen. Kan det leda även till att behovet och intresset av att ha privat bil minskar? Det är en fråga som kommer att finnas med när de nya bostadsområdena planeras mer i detalj. Då kommer frågor om hur det begränsade utrymmet på gator och inom fastigheter kan användas bäst ofta att ställas, och man ska i varje projekt slå fast vilka parkeringstal (antalet platser för boendeparkering i förhållande till antalet bostäder) som ska gälla.

– Man ansåg tidigare att visst antal lägenheter betyder att det måste finnas så här många p-platser. Nu anser vi att resandebehov, inte bilbehovet, ska vara utgångspunkten. Parkeringstalen har gått från att vara fasta till att vara mer flexibla. I stället för att ha många p-platser kan man till exempel planera in extra många och bra cykelparkeringar, eller ordna bilpooler, säger Renée Klarberg.

Trafikplanerarna och andra kan här luta sig mot kommunens nya beslut om arbete med parkeringstal. Där anges ”normala” p-tal för olika slags områden, men man ger också stort svängrum för fastighetsägarna att satsa på åtgärder som gör att de kan minska

antalet p-platser. Det vill de ofta, eftersom det är dyrt att bygga garage.

Men kommer inte folk att parkera på olämpliga platser om det blir ont om boendeparkeringar?

– Det kommer att bli svårt, för det blir trångt på gatorna och kvarteren blir korta. Det kommer att finnas plats främst för angöring för besökare och för lastning och lossning, men inte mer, säger Emilie.

Ambitionen att skapa stadsmiljöer med mindre biltrafik och att gynna bland annat cyklande stämmer bra med miljömål som nu finns på alla nivåer. Viktigast för hela jorden är förstas klimatfrågan, där en snabb omställning till fossilfria transporter är en avgörande bit. Lokalt är andra utsläpp till luften och buller viktiga frågor.

WWW LÄS MER Tunnelbana till Nacka
Tvårbanan till Nacka
Bytespunkt Centrala Nacka med överdäckning
Framkomlighet i Nacka
Rekommenderade parkeringstal för bostäder i Nacka
Lokala miljömål

Pendelbåten vinner mark

Pendelbåtlinje 80 binder ihop Frihamnen och Nybroplan via Lidingö och Nacka. Under första kvartalet 2017 ökade resandet på linjen med 34 procent. För att ge ökad kapacitet medan Tvårbanan rustas upp går en extra båt nu mellan några av bryggorna. Första kvartalet 2017 åkte 131 472 resenärer med båtlinjen.

Att underlätta dagligt resande med båt ingår i flera stadsbyggnadsprojekt och i trafikplaneringen.

www.sjovagen.nu

Bild ur 3D-modellen

Program om Henriksdal

Nackas västra utpost Henriksdal ska utvecklas och bli en del av det nya Nacka stad på västra Sicklaön. Förstärkta samband och målpunkter, förtätning och förnyelse är tre nyckelord i det program inför detaljplaneringen som nyligen var på samråd.

Förslaget går ut på att förtäta området med nya bostäder och lokaler för handel, kontor och fritid. Planprogrammet innehåller även satsningar på förskolor och skola. För själva Henriksdalsberget föreslås ny bebyggelse som följer terrängen. Man ser också berget, som bjuder på vackra utsikter åt många håll, som en viktig resurs för framtida rekreation.

På bergsplatån föreslås nya rutnätskvarter kring ett parkstråk, där dagens naturmark behålls. De flesta hus längs huvudstråken är tänkta att få fem-sex våningar, men högre byggnader föreslås på några platser. I sin helhet innebär programförslaget 1400-1700 nya bostäder och 50000-60000 kvadratmeter för olika verksamheter.

Många synpunkter som lämnats in, och som även kom fram under Öppet hus,

handlade om trafiksituationen och om bebyggelsen framför Henriksdalsringen och på bergets östra del. Nu går alla synpunkter igenom inför det fortsatta arbetet med programförslaget, som ska ligga till grund för detaljplaneringen.

Dialoger före programarbetet

Redan innan kommunen började skissa på programförslaget hölls dialoger i olika former med invånare i området. Henriksdal var till exempel det första område som kommunen presenterade med hjälp av en 3D-modell på webben. Där fick människor markera hur de värderar olika platser; var de tycker att man kan bygga och var det är viktigt att bevara dagens miljöer. 150 synpunkter redovisades i modellen.

Andra inslag i dialogen var en träff mellan kommunens planarkitekter och barn på Vilans skola och intervjuer med ungdomar på Henkans fritidsgård.

www.nacka.se/henriksdal

Bild ur gestaltningsprogrammet.

Stort intresse för Telegrafberget

Att Nackas norra kust är kraftigt kuperad syns bäst när man passerar med båt – till exempel nedanför Telegrafberget i Boo. Där pågår nu markarbeten och saneringar för ett nytt bostadsområde med cirka 350 lägenheter som ska anpassas efter bergets höjdskillnader, som mest 50 meter.

Lägenheterna i den första etappen, Fyrhusen, blir bostadsrätter uppe på bergsplatån. Prisklass: från drygt 2 miljoner för den billigaste tvårummaren till 12,9 miljoner kronor för den dyraste terrasslägenheten. HSBs projektchef Jessica Sageryd berättar att intresset för området är jättestort. Närmare tusen personer kom på säljstarten den 19 mars.

Totalt ska HSB bygga cirka 220 bostadsrätter och cirka 75 hyreslägenheter. Dessutom ska en annan byggherre bygga 45 lägenheter i radhus. Verksamhetslokaler och en småbåtshamn finns också med i planerna.

Att bygga ut Skarpövägen, som idag går från Orminge och genom Kummelbergets industriområde, ända fram till kajen hör till projektets utmaningar. Den sista delen, som är mycket brant, kommer att få nya kurvor och ska delvis byggas på en stödbro.

Telegrafberget är ett tydligt exempel på hur Nacka från början bebyggdes – utmed vattenvägarna. En tydlig ambition är att de ska användas mycket också för resande i framtiden.

– Vi tycker det är jätteviktigt att både skärgårdstrafikens båtar och Sjövägen kan lägga till här, säger Jessica Sageryd. Men regelbunden busstrafik är förstås också viktig.

Miljömässigt är HSBs ambition att husen ska klara certifieringen Miljöbyggnad Silver. Det innebär skärpta miljökrav för energiförbrukning, inomhusmiljö, material och kemikalier.

Gränsdragningen mellan mark som ska få bebyggas och den som ska ingå i Skarpnäs naturreservat har utretts i samband med planarbetet och kommunen har nu beslutat om reservatet. Ett överklagande gör dock att det inte har kunnat inrättas än.

Kommunens information om projektet

HSB: Nackas nya skärgårdsläge

HÅLLBAR FRAMTID I NACKA

SAMRÅDSVERSION FEBRUARI 2017

Översiktsplanen ses över

Översiktsplanen "Hållbar framtid i Nacka" antogs 2012. Genom den lades fyra strategier fast till grund för stadsutvecklingen i Nacka:

- Skapa en tätare och mer blandad stad på västra Sicklaön
- Kompletta transportsystem med tunnelbana till Nacka
- Utveckla lokala centrum och deras omgivningar
- Planera, förvalta och utveckla den gröna och blå strukturen

I det förslag som nu håller på att tas fram inför en revidering av översiktsplanen

ligger de fyra strategierna fast. Även de målområden och utmaningar som formulerades förra gången är fortfarande aktuella.

Den största förändringen när det gäller hur markområden bör användas gäller Bergs gård (idag Bergs oljehamn). Där ska planeringens syfte i stället vara att skapa en tät stadsbebyggelse. En

annan förändring gäller en del av Gröna dalen mellan Fisksåtra och Saltsjöbaden. Den betecknas i det nya förslaget som utredningsområde, eftersom olika typer av användning håller på att diskuteras. I övrigt innebär nyheterna framför allt att översiktsplanen ska anpassas efter hur program och nya detaljplaner beskriver områden som inte hade börjat planeras för fem år sedan.

Samråd hålls under april-juni, och om tidplanen håller ska den nya översiktsplanen kunna antas av kommunfullmäktige i februari 2018.

www.nacka.se/oversiktsplan
LÄS MER

Plats för studenter

I februari tog JM Hyresbostäder och Nacka kommun tillsammans första spadtaget för studentbostäderna i Alphyddan. I den första etappen ska 93 bostäder byggas i ett 50 meter högt hus i 16-våningar. Inflyttning planeras till andra kvartalet 2018.

Det andra huset kommer att byggas av Hyris AB. Det blir tvådelat och ha 13 respektive 10 våningar. Totalt ska 230 studentbostäder byggas i Alphyddan.

Nya studentbostäder blir det också vid Ektorpsvägen, nära Värmdöleden. Den 5 april avlossades det symboliska startskott-

et gemensamt av företrädare för Nacka kommun och ByggVesta på plats i Ektorp. ByggVesta har nu påbörjat byggandet av 207 lägenheter i fyra loftgångshus med fyra till sex våningar. Cirka 150 av lägenheterna ska bli studentbostäder och 50 mindre hyresrätter.

Byggnaderna ska anpassas efter natur och terräng och placeras så att en tyst innergård skapas.

Samverkan bakom projekten

Våren 2012 bjöd Nacka kommun in byggföretag att lämna intresseanmälningar

www.jm.se JM's information om projektet
LÄS MER

www.nacka.se/alphyddan
LÄS MER

Strandpromenaden längs Svindersviken byggs ihop

Vattenvyer och att kunna röra sig utmed stränder hör till det människor sätter allra störst värde på. Med sina långa och branta stränder bjuder Nacka både på stora möjligheter och påtagliga hinder. Ett sådant hinder håller nu på att byggas bort, genom att en 400 meter lång sträcka vid Svindersvikens södra sida ovanför Nacka båtklubb görs till strandpromenad. När arbetena är klara, till senhösten, kan du ta en prome-

nad utmed vattnet från Nacka strand runt Svindersviken och fram till Kvarnholmsvägen - en sträcka på cirka 3 km.

– Det här är efterlängt sedan länge. Just nu består området mest av otillgänglig terräng. Nu förenas slingan till en sammanhängande natur- och rekreationsupplevelse med utsikt över Svinderviken, säger Lars Hedrén, entreprenadingenjör vid Nacka kommun och ansvarig för projektet

Arbetena har startat med röjning närmast Marinstaden. När Nacka båtklubb har sjösatt kan man fortsätta västerut, mot Svindersviks herrgård.

Huvuddelen av strandpromenadens nya avsnitt kommer att bestå av en 2,5 meter bred träbrygga. Det gör det möjligt för den som kommer med barnvagn eller är rullstolsburen att njuta av promenaden. Delar av promenaden förankras med konsoler som fästs i berget.

Att göra naturområden tillgängliga för fler ingår i ambitionerna för Nacka stad på västra Sicklaön.

om nya ungdoms- och studentbostäder på kommunal mark. En jury med representanter för kommunen, Stockholms Studenters Centralorganisation (SSCO) och Jagvillhabostad.nu valde ut några av de förslag de ansåg var bäst lämpade med hänsyn till utformning, lägenhetsstorlek och hyresnivå.

www.nacka.se Studentbostäder i Ektorp
LÄS MER

Illustration av Ektorpshuset, från Värmdöleden.

Om StadsbyggnadsNytt Du kan prenumerera. Anmäl dig här för att få kommande nummer via e-post. Du kan hämta tidigare nummer. Gå till [den här sidan](#) på kommunens webb.

VÄLKOMMEN MED SYNPUNKTER TILL • näringslivsdirektör Anders Börjesson, tfn 08-718 92 28, anders.borjesson@nacka.se
• stadsbyggnadsdirektör Gunilla Glantz, tfn 08-718 83 23, gunilla.glantz@nacka.se

Nyhetsbrevet ges ut tre gånger i år. Nästa nummer beräknas utkomma i september.
Nacka kommun • 131 81 Nacka • Tfn 08-718 80 00 • info@nacka.se • www.nacka.se